

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพของคน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็น การศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคน ที่รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา แห่งชาติ, 2545, หน้า 1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่เป็นเสมือนธรรมนูญการศึกษาที่กำหนดกรอบความคิด ด้านการศึกษาของชาติที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ของระบบการศึกษาไทยที่เรียกว่า การปฏิรูปการศึกษา หลังจากการปฏิรูปการศึกษาแล้วประเทศไทยได้มีการปฏิรูประบบราชการ เพื่อให้การปฏิบัติงานของส่วนราชการตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศและให้บริการแก่ประชาชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการบริหารราชการและการปฏิบัติงานของส่วนราชการต้องใช้ วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของ ประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็น ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ รวมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ (สำนักงาน กฎหมายมงคลธรรม, 2550, หน้า 2)

การบริหารองค์การภาครัฐภายหลังปฏิรูประบบราชการได้มีผลทำให้ส่วนราชการต้องดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล โดยต้องบูรณาการผลลัพธ์หรือความคาดหวังความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์การเข้ามายังการปฏิบัติงานขององค์กร ทั้งนี้เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์การอย่างครบถ้วน การตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงเป็นเป้าหมายผลงานของส่วนราชการที่จะต้องตอบสนอง และเพื่อให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ส่วนราชการ จึงต้องนำเอาแนวคิดของการบริหารเชิงกลยุทธ์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน

หนึ่งในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของส่วนราชการที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ประสบปัญหาที่คล้ายๆ กัน คือ การไม่สามารถบูรณาการผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และองค์กรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้จากสภาพปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบทำให้ผลการปฏิบัติงานโดยรวมของส่วนราชการไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย ภารกิจ และวิสัยทัศน์ที่องค์กรกำหนดไว้ได้ ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การภาครัฐในสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย จึงได้พัฒนารอบความคิดเรื่องการบริหารผลการปฏิบัติงาน (Performance Management) ขึ้นมา โดยมีกรอบความคิดว่า ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้มีการบูรณาการส่งเสริมก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ซึ่งกันและกัน รวมทั้งสอดคล้องกับเป้าหมายของหน่วยงานและองค์กร โดยในท้ายที่สุดก็จะทำให้ผลการปฏิบัติงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายในการที่จะตอบสนองความต้องการความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กร (สุพจน์ ทวยแก้ว, ม.ป.ป., หน้า 19-20) ด้านการบริหารจัดการศึกษาก็เกิดปัญหาเช่นกัน คือ ความผิดพลาดที่ผู้บริหารจำนวนไม่น้อยทำในเรื่องการประเมินผลการปฏิบัติงานไม่ถูกต้อง คือ แทนที่จะมุ่งความสนใจไปที่การวางแผนการปฏิบัติงาน (Performance Planning) แต่กลับให้ความสำคัญกับการประเมินผลมากกว่าและใช้การสื่อสารทางเดียว คือจากผู้บริหารถึงครูผู้สอนแทนการสนทนาสนใจแต่อดีตมากกว่าปัจจุบันและอนาคต คอยแต่จะกล่าวโทษแทนที่จะแก้ปัญหา ผลก็คือ การประเมินผลการปฏิบัติงานกลับกลายเป็นกระบวนการที่สร้างความกดดัน อึดอัดใจให้แก่ผู้บริหารและครูผู้สอนหรือไม่ก็กลายเป็นกองกระดากที่หลายคนต้องเสียเวลาและพลังงานไปโดยเปล่าประโยชน์ แทนที่จะช่วยให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความร่วมแรงร่วมใจทำงานกันเป็นทีม ถึงแม้คนส่วนใหญ่จะไม่ชอบการประเมินผลการปฏิบัติงานแต่ก็เป็นสิ่งจำเป็นต่อการเพิ่มผลผลิต การสร้างเสริมแรงจูงใจ ขวัญและกำลังใจของพนักงาน อีกทั้งยังก่อให้เกิดการประสานงานอันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายองค์กรอีกด้วย (ยุดา รักไทย และวีรยุทธ มาชะศิริานนท์, 2545, หน้า บทนำ)

การประเมินคุณภาพภายนอกที่ผ่านมาโรงเรียนไม่ได้บริหารผลการปฏิบัติงานทำให้โรงเรียนทำเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาไม่ถูกต้อง คือโรงเรียนจัดเอกสารเกี่ยวกับงานและโครงการต่างๆ มากมายใส่แฟ้มจำแนกเป็นมาตรฐานหรือจำแนกตามตัวบ่งชี้คุณภาพโดยการดำเนินงานจริงๆ ในโรงเรียนไม่ได้สอดคล้องตามเอกสารนั้นๆ โรงเรียนจัดให้ครูส่วนหนึ่งมีหน้าที่ทำเรื่องการประกันคุณภาพโดยให้รวบรวมเอกสารเขียนรายงานการดำเนินงานตามแบบอย่างของโรงเรียนอื่นที่คาดหวังว่าดีมีความเหมาะสมโดยที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงๆ ในโรงเรียน โรงเรียนสั่งให้ครูระดับกำลังเตรียมเอกสารและซักซ้อมเรื่องการตอบคำถามให้ผู้มาประเมินโรงเรียนโดยในช่วงระยะเวลาดังกล่าวครูทิ้งห้องเรียนและให้นักเรียนเล่นกันตามลำพังหรือผู้บริหารสั่งปิดโรงเรียนเป็นกรณีพิเศษ โรงเรียนไม่ได้ทำเรื่องการประกันคุณภาพเป็นงานปกติทำเฉพาะบางช่วงเวลาเป็นการทำเพื่อหวังให้เป็นที่พักใจของผู้มาประเมินมากกว่าหวังเพื่อการพัฒนาโรงเรียน ไม่ได้นำผลจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาปรับปรุงแก้ไขหรือกำหนดแนวทางพัฒนางานในความรับผิดชอบของแต่ละคนในโรงเรียนให้เป็นไปตามระบบของการประกันคุณภาพได้ เพราะทำงานแบบแยกส่วนระหว่างการปฏิบัติงานจริงๆ กับการประกันคุณภาพ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2550, หน้า 64-65) ส่งผลให้การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบสอง (พ.ศ. 2548-2553) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีผลการประเมินไม่ผ่านมาตรฐานประมาณร้อยละ 40 (ข้อมูลจาก www.onesqa.or.th ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2551) ซึ่งการจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติต้องการให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างคล่องตัวและเสร็จสิ้นในระดับสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทำหน้าที่กำกับส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน ชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณภาพตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 1)

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่สามารถบูรณาการผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและของสถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ ส่งผลให้การปฏิบัติงานโดยรวมของสถานศึกษาไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย ภารกิจ และวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนดไว้ ประกอบกับความผิดพลาดของผู้บริหารเรื่องการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ให้ความสำคัญกับการประเมินมากกว่าการวางแผนการปฏิบัติงาน และผลการประเมินคุณภาพภายนอกที่ผ่านมา พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางส่วนยังมี

คุณภาพการศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ผู้วิจัยจึงสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารผลการปฏิบัติงานที่ส่วนราชการใช้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมาประยุกต์ใช้กับการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะที่เป็นหน่วยปฏิบัติที่สำคัญที่สุดที่ต้องมีการบริหารจัดการศึกษาให้เกิดการขับเคลื่อนภายใต้ภาวะการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและต้องมีการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใหม่ ทั้งรูปแบบและแนวทางให้สอดคล้องกับการกระจายอำนาจความเป็นนิติบุคคลและการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) โดยคำนึงถึงคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการทางการศึกษาเป็นสำคัญ จึงได้พัฒนารูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น

คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยอะไรบ้าง
2. รูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง และมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้เพียงใด
3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์เพียงใด

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายทั่วไปเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้รูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การศึกษาองค์ประกอบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วดำเนินการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis) ทำให้ได้กรอบแนวคิดของการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1.1 ประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10,280 คน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผ่านการประเมินรอบที่ 2 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 380 คน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผ่านการประเมินรอบที่ 2 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (อ้างอิงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545) และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของแต่ละภาค เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนของภาคภูมิศาสตร์ของประเทศไทย คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

1.1.3 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) และหมุนแกนขององค์ประกอบหลักแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีการวารีแมกซ์ (Varimax Rotation) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows Version 11.10 แล้วพิจารณาเลือกองค์ประกอบหลักที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1 ตามวิธีการของไกเซอร์ (Kaiser) และใช้เกณฑ์การเลือกองค์ประกอบตามแนวคิดของอุทุมพร จามรมาน (2542, หน้า 96) โดยแต่ละองค์ประกอบหลักต้องมีองค์ประกอบ

ย่อยบรรยายตั้งแต่ 3 ข้อขึ้นไปและมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) แต่ละองค์ประกอบย่อยเป็น 0.3 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การจัดทำร่างรูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นกรอบในการจัดทำร่างรูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการปฏิบัติงาน และผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน

2.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารการปฏิบัติงาน หมายถึง การบริหารผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. รูปแบบการบริหารการปฏิบัติงาน หมายถึง โครงสร้างของระบบที่มีความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักดังนี้

2.1 การวางแผนการปฏิบัติงาน หมายถึง การกำหนด ระบุงาน ขอบข่ายของงาน วิธีการทำงาน เป้าหมายที่ต้องการ โดยความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2.2 การสื่อสารการปฏิบัติงาน หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีต่อกัน โดยการสื่อสารแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

2.3 การพัฒนาการปฏิบัติงาน หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ร่วมกันพัฒนาการปฏิบัติงาน และพัฒนาบุคลากร โดยใช้วิธีการต่างๆ ตามกระบวนการเพิ่มความรู้ ทักษะ และสมรรถนะ

2.4 การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนร่วมกันแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับความคืบหน้าของงาน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยผู้บริหารสถานศึกษาทำการติดตามดูแลการปฏิบัติงานของครูผู้สอน อย่างใกล้ชิด มีการแนะนำ สอนงานอย่างต่อเนื่อง และมีการบันทึกผลการปฏิบัติงานของแต่ละคนไว้ รวมถึงกระบวนการประเมินและตีค่าผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอน และผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา เพื่อบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลการทำงานเมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน

3. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นของรัฐบาลที่จัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายในปีการศึกษา 2551

4. ผู้บริหารการศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2551

5. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2551

6. ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2551

7. องค์ประกอบหลัก หมายถึง ขั้นตอนการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

8. องค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบย่อยที่บรรยายองค์ประกอบหลักของการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน